

2.3.50-51
Παρωδία δίκης

ΚΕΙΜΕΝΟ

- 3.50 Ὡς δὲ εἰπὼν ταῦτα ἐπαύσατο
 καὶ ἡ βουλὴ δῆλῃ ἐγένετο εὐμενῶς ἐπιθορυβήσασα,
 γνοὺς ὁ Κριτίας
 ὅτι εἰ ἐπιτρέψοι τῇ βουλῇ
 διαψηφίζεσθαι περὶ αὐτοῦ,
 ἀναφεύξειτο,
 καὶ τοῦτο οὐ βιωτὸν ἡγησάμενος,
 προσελθὼν καὶ διαλεχθεὶς τι τοῖς τριάκοντα,
 ἐξῆλθε, καὶ ἐκέλευσε
 ἐπιστῆναι τοὺς τὰ ἐγχειρίδια ἔχοντας
 ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις
 φανερώς τῇ βουλῇ.
- 3.51 Πάλιν δὲ εἰσελθὼν εἶπεν·
 «Εγώ, ὦ βουλὴ, νομίζω
 προστάτου ἔργον εἶναι
 οἴου δεῖ,
 ὃς ἂν ὁρῶν τοὺς φίλους ἐξαπατωμένους
 μὴ ἐπιτρέπη.
 Καὶ ἐγὼ οὖν τοῦτο ποιήσω.
 Καὶ γὰρ οἶδε οἱ ἐφεστηκότες
 οὐ φασιν ἡμῖν ἐπιτρέψειν,
 εἰ ἀνήσομεν ἄνδρα
 τὸν φανερώς τὴν ὀλιγαρχίαν λυμαινόμενον.
 Ἔστι δὲ ἐν τοῖς καινοῖς νόμοις
 τῶν μὲν ἐν τοῖς τρισχιλίοις ὄντων μηδένα
 ἀποθνήσκειν
 ἄνευ τῆς ὑμετέρας ψήφου,
 τῶν δ' ἔξω τοῦ καταλόγου
 κυρίους εἶναι τοὺς τριάκοντα
 θανατοῦν.
 Ἐγὼ οὖν, ἔφη,
 Θηραμένην τουτονὶ ἐξαλείφω ἐκ τοῦ καταλόγου,
 συνδοκοῦν ἅπασιν ἡμῖν.
 Καὶ τοῦτον, ἔφη, ἡμεῖς θανατοῦμεν».

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Μόλις (ενν. ο Θηραμένης), εἶπε αυτά, σταμάτησε
 και οι βουλευτές φανερά τον επιδοκίμασαν με φωνές
 ο Κριτίας, επειδή κατάλαβε
 ότι, αν επιτρέψει στους βουλευτές
 να αποφασίσουν με ψηφοφορία γι' αυτόν,
 θα γλιτώσει,
 και επειδή αυτό το θεωρούσε ανυπόφορο,
 αφού πλησίασε και συζήτησε κάτι με τους Τριάκοντα,
 βγήκε έξω και διέταξε
 αυτούς που είχαν τα μαχαίρια να σταθούν
 κοντά στακιγκλιδώματα,
 με τρόπο που να τα βλέπουν οι βουλευτές.
 Και, αφού ξαναμπήκε μέσα, εἶπε:
 «Εγώ, βουλευτές, νομίζω
 πως είναι έργο ενός ηγέτη
 τέτοιου, όπως πρέπει να είναι,
 εάν βλέπει ότι οι φίλοι του εξαπατώνται,
 να μην το επιτρέπει.
 Και εγώ, λοιπόν, αυτό θα κάνω.
 Γιατί και αυτοί εδώ που έχουν σταθεί κοντά
 λένε ότι δεν θα μας το επιτρέψουν,
 αν αφήσουμε έναν άνδρα
 που φανερά καταστρέφει την ολιγαρχία.
 Στους νέους νόμους ορίζεται
 κανείς από αυτούς που είναι ανάμεσα στους τρεις χιλιάδες
 πολίτες
 να μην καταδικάζεται σε θάνατο
 χωρίς τη δική σας ψήφο,
 αλλά αυτούς που είναι εκτός του καταλόγου
 να έχουν οι Τριάκοντα το δικαίωμα
 να τους καταδικάσουν σε θάνατο.
 Εγώ λοιπόν» εἶπε
 «διαγράψω αυτόν εδώ τον Θηραμένη από τον κατάλογο
 με τη σύμφωνη γνώμη όλων μας.
 Και αυτόν» εἶπε «εμεῖς τον καταδικάζουμε σε θάνατο».

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Η περιγραφή της παρωδίας της δίκης του Θηραμένη είναι πολύ χαρακτηριστική της κρίσης που περνούσε ο ελληνικός κόσμος στο τέλος του 5ου αιώνα π.Χ. Η κρίση δεν ήταν μόνο πολιτική, αλλά και ιδεολογική και ηθική. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα φαίνεται καθαρά πόσο ωμά παραβιάζεται η αντίληψη που είχαν οι Έλληνες για τον νόμο. Παρακάτω θα φανεί πως και η ευσέβεια προς τους θεούς και τα ιερά τους είχε υποχωρήσει.

Η χρήση από μέρους του Κριτία παρακρατικών μηχανισμών εξουσίας και η αυθαίρετη αφαίρεση του ονόματος του Θηραμένη από τον κατάλογο των τριών χιλιάδων σημαίνουν: την καταδίκη του Θηραμένη σε θάνατο χωρίς την ψήφο της Βουλής, την κατάλυση κάθε έννοιας νομιμότητας, την καταστρατήγηση ακόμη και των δικών του αποφάσεων, την προαποφασισμένη καταδίκη του Θηραμένη, την τυπική και όχι ουσιαστική λειτουργία της Βουλής. Μετά το τέλος της απολογίας του Θηραμένη, οι βουλευτές έδειξαν να τον επιδοκιμάζουν και να είναι έτοιμοι να τον αθώωσουν. Ο Θηραμένης φάνηκε να ανατρέπει τις εναντίον του κατηγορίες και να πείθει ότι ο ίδιος δεν είχε ευθύνη για τις ακρότητες των Τριάκοντα, αλλά πάντα πολιτευόταν με μετριοπάθεια και σύνεση. Για παράδειγμα, είχε αντιδράσει και στην απόφαση να αφοπλιστούν όλοι οι Αθηναίοι, εκτός από τους Τρισχιλίους.

Ο Κριτίας, αφού άκουσε και ο ίδιος την απολογία του Θηραμένη, κατάλαβε ότι οι βουλευτές θα τον αθώωναν, πράγμα το οποίο ήταν αποφασισμένος να μην το επιτρέψει. Για τον λόγο αυτό χρησιμοποίησε ωμή τρομοκρατία. Πριν ξεκινήσει η συνεδρίαση της Βουλής, είχε δώσει εντολή σε αδίστακτους νεαρούς μαχαιροφόρους, φανατικούς οπαδούς του καθεστώτος, να βρίσκονται στο βουλευτήριο έχοντας μαχαίρι κάτω από τη μασχάλη τους. Μόλις κατάλαβε ότι μπορεί να αθωνόταν ο Θηραμένης, έδωσε εντολή στους νεαρούς να σταθούν κοντά στο κιγκλίδωμα που χώριζε τους βουλευτές από το ακροατήριο και να κρατούν τα μαχαίρια τους με επιδεικτικό τρόπο, ώστε να φοβηθούν και να μην αντιδράσουν στις μεθοδεύσεις του.

Ο Κριτίας, μετά τις παραπάνω ενέργειες, πήρε τον λόγο και μίλησε στους βουλευτές. Ανέφερε τα εξής:

- α.** επειδή είναι σωστός ηγέτης, δε θα αφήσει τους βουλευτές να εξαπατηθούν, να παρασυρθούν και να αθώωσουν τον Θηραμένη, γιατί βλάπτει ολοφάνερα την ολιγαρχία
- β.** οι νεαροί μαχαιροφόροι δεν πρόκειται να ανεχτούν την αθώωση του Θηραμένη
- γ.** με τη σύμφωνη γνώμη των Τριάκοντα διαγράφει τον Θηραμένη από τον κατάλογο των τριών χιλιάδων
- δ.** οι Τριάκοντα καταδικάζουν σε θάνατο τον Θηραμένη, αφού πια δε χρειάζεται σχετική απόφαση της Βουλής, μια και αυτός δεν εντάσσεται πλέον στον κατάλογο των τριών χιλιάδων υποστηρικτών του καθεστώτος.

Η δίκη του Θηραμένη ήταν παρωδία διότι:

- α.** οι βουλευτές θα αποφάσιζαν με φανερή ψηφοφορία
- β.** οι βουλευτές θα έκριναν τον Θηραμένη απειλούμενοι από τους νεαρούς μαχαιροφόρους
- γ.** ο Κριτίας ξεκαθάρισε στους βουλευτές ότι δε θα τους επέτρεπε να τον αθώωσουν
- δ.** ενώ είχε συγκληθεί η Βουλή για να δικάσει τον Θηραμένη, ο Κριτίας αυθαίρετα ανακοίνωσε στους βουλευτές ότι τον διέγραφε από τον κατάλογο των τριών χιλιάδων και επομένως δε θα αποφάσιζαν αυτοί για την τύχη του αλλά οι ίδιοι οι Τριάκοντα. Και οι Τριάκοντα είχαν ήδη αποφασίσει να τον καταδικάσουν σε θάνατο.

Ο Κριτίας ήταν ο επικεφαλής των Τριάκοντα. Ήταν κυνικός, αδίστακτος και αποφασισμένος να εξοντώσει οποιονδήποτε έμπαινε εμπόδιο στα σχέδιά του. Έτσι, μεθόδευσε με αυθαίρετο και αυταρχικό τρόπο την καταδίκη του Θηραμένη, με τον οποίο παλαιότερα ήταν φίλος και συνεργαζόταν, επειδή ο τελευταίος αντιδρούσε στις ωμότητες και τις ακρότητες του καθεστώτος των Τριάκοντα. Δε δίστασε να κάνει χρήση παρακρατικών μηχανισμών εξουσίας, προκειμένου να τρομοκρατήσει τους βουλευτές και να επηρεάσει την απόφασή τους σε βάρος του Θηραμένη. Ήταν εγωιστής, άδικος, αρχομανής και αυταρχικός, αφού ο ίδιος και οι Τριάκοντα καταστρατήγησαν τους νόμους που οι ίδιοι είχαν θεσπίσει. Ο Κριτίας συμπεριφερόταν ως τύραννος και επέβαλλε τη θέλησή του με τη βία και την τρομοκρατία.